

Zapiski, ocene in poročila

STARO IN NOVO GRADIVO ZA TERSKA KRAJEVNA IMENA

Lagodnost nas sili, da uporabljamo krajevna imena, kakor so jih pisali drugi pred nami, tudi če se zavedamo, da so zgrešena. Kar zadeva krajevna imena v Benečiji, je raba napačnih oblik v preteklosti do neke mere opravičljiva, saj ne razpolagamo z resno strokovno študijo o njih. Pomanjkljiva in napačna informacija, diletantsko etimologiziranje, nasilna in topa prilagoditev oblik kranjskim shemam, zgrešena rekonstrukcija in v skrajnem primeru uveljavitev izmišljenih oblik so tu pustošile med lepimi in živimi oblikami z izidom, ki je na dlani vsakomur, ki se je kdaj ukvarjal s tem vprašanjem.¹

Vztrajati pri oblikah, ki so jih rabili Rutar in drugi pred njim in za njim vse do današnjih dni (Primorskim shemam, Matajur), je toliko škodljivo kot nepotrebno. Ob samem doslej dostopnem gradivu je moč dokončno urediti mnogo problemov in oblik. Za samo območje terskega narečja imamo od l. 1904 na razpolago terske dialektološke zapise Baudouina de Courtenaya²: v tej knjigi so zapisana tudi številna krajevna imena. Ob tem bogatem gradivu lahko konzultiramo mlajši vir in sicer disertacijo Ermacora Vidonija o terski toponomastiki³ in barski rokopis iz 17. in 18. stol., ki ga Vidoni citira.⁴ Končno bom dodal še oblike po svojih zapisih od l. 1966 naprej.⁵ Seznam terskih vasi s tem ni izčrpan in gradivo ni zadostno za vsak kraj.

Kraje bom obravnaval po abecednem redu ločeno po dolinah, ki sestavljajo območje terskega narečja: sama Terska dolina, Karnajska dolina, dolina černejške Reke, dolina Maline, pogorje Joanac. Na koncu bom dodal slovenska imena za nekaj furlanskih krajev.

I. TERSKA DOLINA

1. Bardo (Lusevera)

BdC ni v samem Bardu zapisal nobene oblike tega imena (v naslovu poglavja, posebečnega temu kraju, beremo: *Bfdo, Bárdo*); pač ima dva akuz. úm-Bárdo (Ter, 506, 2 krat⁶) in *skúzre-Bfdo* (Viškorša, 376) ter lok. *čëu-Bárde* (Viškorša, 256).

V: *Bárdo, Ta-na-Bárdo* (628); **LS** *Tanabarde 1755*; **V** citira še 7 drugih toponimov *Bárdo* iz terske doline, ki se v celoti skladajo z imenom te osrednje terske vasi.

M: *Bárdo, od Bárda, toú Bárdo, toú Bárde, Bárjeni, Bárščice, bárski (+)⁷ Bárjani, ɣo u Bárdo, um Bárdo, ón Bárdo* (Njivica), *taz Bárdan* (Brezja).

Razen edinega zapisa *skúzre-Bfdo* iz Viškorše, torej iz sosedne Karnajske doline in ne iz same Terske, vse ostale oblike v vseh virih soglašajo z *a* v osnovi. Imel sem že priložnost povedati, da se mi zdi spričo imen za prebivalce in zaradi pridevnika — vse s sekundarnim *a* v osnovi — nujno ohraniti *a* tudi v samem toponimu: zaradi enotnosti v pisavi, zaradi razumljivosti (*brdo* bi domačinom zvenelo tuje, nerazumljivo), zaradi lažjega razlikovanja specifično terskega Barda od sto slovenskih Brd, končno zato, ker poznajo zgod. viri obliko z *a*.

Knjižni jezik bi torej smel poznati le oblike: *Bárdo, od Bárda, v Bárdo, v Bárdu, Bárjani, Bárščice, bárski*.

2. Breg (Pers)

BdC: *Brjéžane (+, 527), Brjéžene (+, 528)*; **V:** *Brjék, Bréik* (345), **LS:** *Tanabrieche* in še 4 drugi toponimi iz terske doline, ki se ujemajo s temi tremi oblikami;

M: nom. *Bríeh*, gen. od *Brija*, akuz. *coy Bríeh*, lok. *tana/toy Briju, Briéženi, Briéščice, bríeški* (Bardo), or *u Bríeh, tana Bríju, od Brija, Briéžen, Briéščica, bríeški* (Njivica).

¹ Prof. Giovambattista Pellegrini s padovanske univerze mi je nedavno v zasebnem pogovoru priznal, da rabi v svojih razpravah imena, ki so se uveljavila v slov. publikacijah, čeprav mu je jasno, da so v veliki meri zgrešena. V bodoče pa da bo pisal imena tako, kakor jih sami Terjani izgovarjajo.

² Jan Baudouin de Courtenay: *Materialy dlja južno-slavjanskoj dialektologii i étnografii, II. Obrazcy jazyka na govoraх Terskih Slavian v severovostočnoj Italii. S.-Petersburg, 1904. Odslej krajšano BdC.*

³ Ermacora Vidoni: *Saggio sulla toponomastica slava dell'alta valle del Torre, territorio dell'ex comune di Ciserilis (Tarcento), Lusevera. R. Università di Padova, anno accademico 1944-1945. Odslej kr.: V.*

⁴ *Libro Copia degli Stromenti, 1634—1777*, iz barskega župnijskega arhiva. Odslej kr.: LS.

⁵ Odslej kr.: M. — Opomba uredništva: Pri navajanju gradiva iz omenjenih virov ni bilo mogoče upoštevati vseh diakritičnih znamenj pod in nad samoglasniškimi črkami.

⁶ V oklepaju: ime vasi, v katerem je bila oblika zapisana, razpoznavna številka pri BdC oz. zap. št. toponima pri V.

⁷ Križec v oklepaju pomeni, da je bila krajevna oblika zapisana v samem kraju, na katerega se nanaša.

Knj. j.: *Brég, od Bréga, v Brég, na(lv) Bré-gu, Brézani, Bréščice, bréški.*

3. Fijplan (Flaipano)

BdC: *sán-u-Fijplán (+, 584), tu-Fijpláne (+, 563, 566); nom. Filpán, lok. tana-Fipláne in čjè-na-Fipláne (Breg, 527);*

V: nom. *Filpán in Flaipan (263), Fiplána, ta-par-Fiplána (str. 77 in 58), Filpán (str. 130);*

M: *Fejplán, ce na Fejplán, ou na Fejplán, od Fejplána, tana Fejpláne, Fejplánjen, Fejplájščica, fejplájska (Njivica), Fejplánjeni, Fejplájščice, fejplájski (Bardo);*

Najbolj živa je videti oblika *Fi(j)plán* z varianto *Fejplán*; medtem ko je oblika *Flaipan* furlanska, si ne razlagam oblike *Filpan*.

Knj. j.: *Fijplán, od -a, na —, na -u, Fijplánjani, Fijplájščice, fijpláski.*

4. Kujija (Coja, Coja slava)

BdC: $\emptyset$.

V: *Kùja (str. 76), Kuja 1393 (str. 101);*

M: *Kujía, dou Kujío, od Kujíe, tu Kujíe, dan Kujíen, Kujíščica, kujíski (Njivica); Kujia, dou Kujío, tou Kujíe, Kujien, Kujíščica, kujíski = od Kujíe (Bardo).*

Etimologija *Koja* < *hoja*, teoretično možna zaradi pojava *hiša* > *kíša*, je spričo novega gradiva neosnovana; pa tudi drevesno ime *hoja* je Terjanom neznano (*dána, brina*); odkod torej *Kujía*?

Knj. j.: *Kujija, od -e, v -o, v -i, Kujijan, Kujíščica, kujíski.*

5. Mála Mazérja (Malamaseria)

BdC: $\emptyset$.

V: *Malamasèria (206);*

M: *Mazérja, ou Mazérja, od Mazéraj, tu Mazérja, dan Mazérjen, Mazérščica, mazérska (Njivica), Mále Mazérja, tou Mále Mazérja, dol u Mazíerjah, od (Málih) Mazéraj, tou Málih Mazérjah, Málemazérjen, Malemazérščica (Bardo);*

Knj. j.: *Mála Mazérja, Málih Mazérij, v Málih Mazérjah, Malamazérjan, Malamazérščica, malamazérski.*

6. Montenára (Montenars)

BdC: *čje-Montenára (Breg, 529), čjéu-Montenára (Fijplan, 566), òn-z-Montanaréj in sán-z-Montenáreja (Fijplan, 584);*

V: $\emptyset$

M: *Montenára, có Montenára, od Montenára, tó Montenára, dàn od Montenára*

(Njivica); *coy Montenárah, Montenarac, Montenárščica (Bardo);*

Knjižna oblika *Gorjani* je očitno izmišljena. Knj. j.: *Montenára neskl., (ali rajši: Montenára, Montenár, v Montenára(h?), Montenárec, Montenárščica.*

7. Múzac (Musi)

BdC: *óre-u-Múzac (Bardo, 454), òr-u-Músci (Bardo, 445);*

V: *Múzac, Ta-par-Múzac* je po V le ime gorske verige, vas je po njem le *Tanata-viéle*;

M: *Múzac, od Múscá, oré u Múzac, tou Múzcu, Múščani, Múščice, múški (Bardo); Knj. j.: Múzac, od Múzca, v Múzac, v Múzcu, Múščani, Múščice, múški.*

8. Njivica (Vedronza)

BdC: *do-na-Njívici (Viškorša, 377);*

V: *Njívica, Ta-par-Njívica (512);*

M: *Njívica, Njívarji, Njívarice, njívarski (+), tana Njívici, tana/dou na Njívico, od Njívice, Njívarji, Njívarce (Bardo);*

Knj. j.: *Njívica, od -e, na -o, na -i, Njívarji, Njívarice, njívarski.*

9. Ovše (Cretto)

BdC: *tò Dolénje Óušé, Óušé (+), túu-Óušá, túu-Óušá tí-orénje nu tí-dolénje (Breg, 527), Uóušá (Breg, 529), Uóušane (Breg, 527), Óušani (Fijplan, 590);*

V: *ta-par-Óušá (str. 58), Óušá, Tapar-Óušá (313);*

M: *Óušá, co Óušá, od Óuš, tu Óušah, Óušsen, Óušéjščica, óušéjska (Njivica), Óuščice, óuški (Bardo);*

Knj. j.: *Óvše, od Ovš, v Óvšah, Óvšani, Ovséjščice ali Óvščice, óvški.*

10. Podbardo (Cesariis)

BdC: nima zapisov v samem kraju, pač pa nom. *Pód Bérden* in *Pod-Bárdo* (Viškorša, 377), gen. *tas-Pod-Bárda* (Ter, 517);

V: *Podbárdo (str. 165 in 78) in Potbárdo (str. 2), Potbárdo (str. 78);*

M: *od Pod Bárđan, Podbárdo, oré Pod Bárđan (Njivica), če Podbárdo, Podbarjeni, Podbárščice (Bardo).*

Glede pisave z *a* v osnovi gl. Bardo; očitno živita ena ob drugi starejša oblika *Pod Bárđan* in mlajša *Podbárdo*; prva se je ohranila le v nekaterih krajih in v omejenem številu zvez; druga je splošna.

Knj. j.: *Podbárdo* in *Pod bárdan*, od *Podbárda*, v *Podbárdo*, v *Podbárdu*, *Podbárjani*, *Podbárščice*, (*podbárski?*).

11. Sedila (Sedilis)

BdC: ø.

V: nom. *Sedila* (Za Varhan in na Njivici, str. 77 in 103);

M: *Sedíla*, *dou Sedíla*, od *Sedíu*, ja živín *dou Sedíla*, *Sedíjen*, *Sedíjščica*, *sedíjska* (Njivica); *toŭ Sedílah*, *toŭ Sedíla*, od *Sedíu*, *Sedíjen*, *Sedíjščica*, *sedíjsko víno* (Bardo);

Knj. j.: *Sedíla*, od *Sedil (-u)*, v *Sedílah*, *Sedíjan*, *Sedíjščica*, *sedíjski*.

12. Sedlišča (Micottis)

BdC: ø.

V: *Sedlišče*, *Ta-par-Sedlišča* (727 bis)

M: od *Sedlišč*, *coŭ Sedlišča*, *toŭ Sedlišča*, *Sedliščani*, *Sedliščice*, *sedliški* (Bardo); *toŭ Mékota*, *tu Mékotah* (Za varhan);

Knj. j.: *Sedlišča*, od *Sedlišč*, v *-a*, v *-ih*, *Sedliščani*, *Sedliščice*, *sedliški*.

13. Šmardeča (Sammardenchia)

BdC: ø.

V: *ta-par-Šmardénka* (str. 58), *Šmardénca*, *Šmardéča*, *Šmardénčani* (Fijplan, Breg, str. 75), *Samardenka* 1395 (str. 76);

M: *Šmardéca*, *dou Šmardéco*, od *Šmardéče*, *toŭ Šmardéci*, *Šmardéčen*, *Šmardéjščica*, *šmardéjski* (Njivica); *Šmardéca*, *toŭ Šmardéco*, *toŭ Šmardéci*, od *Šmardéče*, *Šmardénčen*, *Šmardéjščica*, *šmardéjski* (Bardo);

Knj. j.: *Šmardéča*, od *-e*, v *-i*, v *-o*, *Šmardéčan*, *Šmardéjščica*, *šmardéjski*.

14. Štela (Stella)

BdC: òne-u-Štèla (Breg, 529, 2krat);

V: nom. *Štèla*, *Steáni* (str. 77);

M: *Štèla*, o na *Štèla*, od *Štéu*, *tu Štélah*, *uné na Štèla(h)*, *Štéén*, *Štéjščica*, *štéjska* (Njivica);

Knj. j.: *Štèla*, od *Štel (-u)*, v *Štélah*, *Štéjan*, *Štéjščica*, *štéjski*.

15. Ter (Pradielis)

BdC: akuz: *tléu Tér* (+, 517);

V: nom. *Tér* (str. 211) in za reko: *Tér*, *Dóletér* (237);

M: *Tèr*, od *Téra* (+); *Tèr*, od *Tèrà*, od *Terá*, *oré ŷ Tér*, *dou Tér*, *toŭ Térú*, *Terjáni*, *Térščice* (Bardo, Njivica);

Knj. j.: *Tèr*, od *Téra* in *Terá*, v *Tèr*, v *Tèru*, *Terjáni*, *Térščice*, *tèrski*.

16. Uzijunt (Useunt)

BdC: ø.

V: *Uziúnt* (166);

M: *Uziúnt*, *toŭ Uziúnt*, od *Uziúnta*, *toŭ Uziúnte*, *Uziúncén*, *Uziúňščica*, (Bardo);

Knj. j.: *Uzijúnt*, od *-a*, v *-u*, *Uzijúnčan*, *Uzijúnščica*.

17. Vizont (Chialminis)

BdC: *Vizònt* (+);

V: ø.

M: *Vizont*, *toŭ Vizont*, od *Vizóunta*, *toŭ Vizónte*, *Vizóuncén*, *Vizújščica*, *vizuójsko víno* (Bardo);

Knj. j.: *Vizónt*, od *-a* v *-u* *Vizóncan*, *Vizójščica*, *vizójski*.

18. Zavárh (Villanova delle Grotte)

BdC: *tàza-Uáran* (+, 418), *po Zauárski* (Vizont, 413);

V: *Zavárh* (str. 2), *Za-Varh*, *Za-Vark* (str. 78), *Váršan*, *Taza-Váršan*, *Varšáni* (620, prebivalci);

M: od *Zavárha*, un *Zavárh*, *toŭ Zavárhú*, *Zavaršáni*, *Zavarščice*, *zavárški* (Bardo).

Kakor v primeru *Podbaro* živita ena ob drugi starejša oblika *Za-Várh* in mlajša *Zavárh*. Glede pisave *a* v osnovi gl. Bardo. Knj. j.: *Zavárh* in *Za várhan*, od *Zavárha*, v *Zavárh*, v *-u*, *Zavaršáni*, *Zavarščice*, *zavárški*.

19. Žumaja (Zomeais)

BdC: ø;

V: *Žumaja* (str. 102), *Zomeaja* 1393 (str. 102);

M: *Žumája*, *dou Žumája*, *toŭ Žumájah*, od *Žumáj*, *Žumájen*, *Žumájščica*, *žumájski* (Bardo, Njivica), *dan Žumájin* (Njivica).

Knj. j.: *Žumája*, od *Žumáj*, v *-a*, v *-ah*, *Žumájan*, *Žumájščica*, *žumájski*.

(Se bo nadaljevalo)

Pavle Merku
Trst